

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 3. soboto v mesecu kot priloga »Naš. Listu« in velja posebej prejemana na leto 3 K.

Leto IV.

V Ljubljani, 21. sušca 1908.

Št. 3.

Uredništvo »Slovenske Gospodinje« je v Ljubljani, Mestni trg št. 17

Ženska in zakonik.

Čudi ženske so člani države, in zakoni veljajo zanje prav tako, kakor za moške. Nismo sicer še tako daleč, da bi imele državljanke iste pravice in iste dolžnosti, ki jih imajo državljani, toda vsaj v bistvenih in glavnih točkah sta mož in ženska enakovredna in enakopravna. Kakor pa mora poznati vsak mož vsaj glavne določbe zakonika ter vedeti vsaj najvažnejše svoje državljske pravice in dolžnosti, da se izogne škodi in kazni, prav tako mora poznati vsaj temeljne paragrafe državljskega zakonika tudi ženska. Nepoznanje zakona nikogar ne ščiti pred kaznijo in škodo, vsak izgovor na svojo nevednost je tudi za ženske zaman in brez uspeha. Često doživi ženska, dekleta ali žena kaj neprijetnega, žaljivega, za njeno čast in imetje nevarnega. A ne zna si pomagati, ker ne ve kaj je njena pravica in na podlagi kakšnega zakona si jo more in sme poiskati. Večkrat se pripeti, da umre ženi mož, ne da bi bil ostavil zapisano svojo poslednjo voljo. Tu pa stoji žena z otroci ter si ne zna pomagati, ne ve niti, kakšno in koliko pravico ima do imetja, ki ga je pomagala s svojo marljivostjo in štedljivostjo iz nič šele zbirati in ga množiti. Kako malo žen ve, da nimajo pravice, določati usodo svojih otrok, koliko jih ve, kakšno pravico imajo njihovi možje glede uporabljanja njih dote! Dokler so možje živi in zdravi, jim žene zaupajo docela in dopuščajo, da jih zastopajo vedno in povsod ter se niti ne pouče glede najvažnejših vprašanj. Zakoni in uradi so ženskam neznanji pojmi. Vedejo se kakor nezreli otroci, a po moževi smrti stoje nevedne in nepomagljive sredi brezčutnega sveta ter igrajo zopet obžalovanja vredno ulogo nezrelih otrok.

Naj se Slovenke ne dajo premotiti in pregovoriti onim, ki govore, da ženska zakonov sploh ne more razumeti ter da je zanjo najbolje, ako se kakor gluho-nema sirota izroči odvetniku na milost in nemilost! Vsak človek bodi sam sebi prvi odvetnik; sam naj misli, sam naj ukrepa, sam naj odloča! Prav tako žena. Zakoni so za vse državljane, torej tudi za ženske, in pisani so tako razumljivo in jasno, da jih more

razumeti vsakdo, ki je dovolj izobražen. Misleča žena bo znala na temelju zakonov sama prav uspešno braniti svoje pravice in prav odločno odbijati krivico. Nevednost pa je usodna prav tako za moža, kakor za ženo.

Da pa je žena izobražena in sposobna zastopnica pravic same sebe in svojih otrok, je seveda treba, da se vedno zanima tudi za vprašanja človeških in državljskih pravic, dvigati mora svoj pogled in svoj duh včasih tudi iznad zibeli in ponve ter mora čitati knjige in časopise, ki se bavijo tudi s pravnimi vprašanji. V družbi resnih mož se more resna žena izlahka in mimogrede naučiti marsičesa, kar ji postane morda v najhujšem trenutku usodne koristi. V pogovoru z zdravim in veselim možem zve žena lahko marsikaj, kar ji bo najmočnejša opora v dobi najgloblje tuge. Seveda mora biti zato ženska sposobna tudi važnega in resnobnega razgovora, ne pa le kramljanja, malenkostnega javkanja ter plitkega dobrikanja in zabavanja. Ženska, ki se med resnimi pogovori mož dolgočasi in nervozno zdeha, ne zasluži nobenega spoštovanja; ko ji odpihne kruta usoda z lepih lic lahkomiselnokoketni, toli prazni in glupi nasmehljaj, bo stala revica kakor izgubljeno kmetsko otroče sredi velikega mesta, v dušah nekdanjih njenih kavalirjev pa bode sirota vzbujala bržčas le prezirno pomilovanje ali pa sebične špekulacije.

Zatorej: mislimo z lastno glavo, učimo se, izobrazimo se, osamosvojimo se z izomiko in z znanjem!

Poglejmo si vsaj nekaj določb zakonika, v kolikor se tičejo žensk!

Nevesta. Ženska postane nevesta, ako obljubi možu, da hoče z njim živeti v zakonu, in ako njej mož obljubi isto. Zaroke pa ni treba razglašati po časopisih ali celo s posebnimi dopisi. Pač pa je jako potrebno, da vsako dekleta pred zaroko hladno in trezno premisli, kaj namerava storiti; naj izkuša do dna spoznati dušo in značaj onega, s komur se hoče zaročiti in omožiti, naj pozve njegovo preteklost, se pouči o njegovih duševnih sposobnostih, njegovih prednostih in hibah, pa tudi o njegovem gmotnem položaju. Ako mož, ki se hoče zaročiti ni duševno, moralno in

telesno povsem zdrav, potem ni sposoben za srečen zakon. V nesrečo pa menda noče niti najbolj idealno dekle!

Premisliti pa je tudi treba še posebno: ali je čustvo, ki se je dekletu naselilo v srce, resnično globoka ljubezen ali ne morda le hipna simpatija, ki more ugasniti naglo kakor slamnat kres. Večkrat si namreč človek tudi domišlja, da ljubi nekoga, dasi je dotično čustvo le slepo hrepenenje po sreči. Paziti je tudi treba, da se dekle ne da prevariti od videza: pod lepo rožo leži včasih gad. Za navidezno strastnimi izrazi tiči večkrat čisto kramarska špekulacija. Tvoj ideal gruli in šepče o svojih čustvih, o tvojih očeh in laskih, a v duhu prešteva tvoje tisočake in poplačuje ž njimi svoje lahkomišelnne dolgovce. Morda pa te hoče uporabiti tudi le za lestvico, po kateri zleze kvišku k ugledu, a tebe pusti kmalu osamljeno na tleh. A mogoče je še marsikaj družega, zakaj ne pozabimo, da najboljši igralci ne igrajo na odru v gledališču, nego v življenju napram ženskam. Skratka: dekle si svojega snubca dobro oglej ter se posvetuj s starši in z modrimi ljudmi, predno izgovori svoj da! A še po zaroki bodi ženska rajši nezaupna, kakor preveč zaupna ter se naj nikar ne spušča v prevelike intimnosti, ki pot nazaj onemogočijo. Možno je in neštokrat se namreč zaroke razdero, zaročenec ali pa zaročenka, včasih celo oba izpregledata, spoznata svojo zmoto ter se zopet ločita, kakor bi se ne bila poznala nikdar.

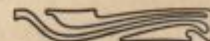
Take ločitve so zlasti dekletu neprijetne in gotovo njeni časti kvarne. Ako že nič slabšega, govori se vsekakor: »Pustil jo je!« in skoraj nikdar ne reko ljudje: »Pustila ga je!« četudi je resnica, da je dekle preklicalo svojo zaroko. Večkrat se bivša zaročenka jako težko zaroči iznova, kajti slabi jeziki so na delu in moški si le preradi mislijo: »Hm, čemu bi jo jemal jaz, ako je bila že zaročenka družega, ki jo je pustil! Kdo ve, kaj vse se je že zgodilo med njima! Kdo ve, zakaj se je je iznebil!« — Vzlic tem velikim neprijetnostim pa je vendarle prav, da se je zaroka preklicala, kajti za večno zvezati se z neznačajnim, lehkomišelnim, potratnim, omadeževanim ali bolnim možem je vsekakor neprimerno večja nesreča, ki se popraviti sploh ne da več. Lažje se prenese par tednov opravljanja in obrekovanja, kakor vse življenje tuge, bede, jeze in morda celo neozdravna bolezen.

Zaroka še nikogar ne obvezuje in ne sili, da bi moral stopiti v zakon. Zakonik pravi izrečno, da zaroka v nikakem slučaju in pod nikakimi pogoji ne obvezuje nobene stranke k sklenitvi zakona ali k izpolnitvi obljub med zaročno dobo. Seveda ima resnično oškodovana stran pravico, da zahteva odškodnino za kvaro, ki jo trpi vsled razrušitve zaroke. Ako obljubi ali daruje en zaročenec drugemu ali nekdo drug temu ali onemu zaročencu nekaj za slučaj zakona, a se potem zaroka razdere, se more dar ali obljuba prekli-

cati, ako ni obetanec ali darovatelj kriv, da se zakon ni sklenil. Ako se je zaroka razdrila s soglašanjem in pritrjevanjem obeh strani, si vrnete vzajemne darove. Dostojni in omikani zaročenci pa si vrnejo tudi pisma in liste, dasiravno zakon tega ne predpisuje. Ako je bila nevesta enkrat že omožena, se ne sme iznova omožiti, predno ni minilo vsaj šest mesecev po smrti moža.

Da se ogne žena vseh kasnejših sporov, nespo-razumljenj in neprijetnosti, naj se vselej pri notarju napravi ženitno pismo glede bodoče njene dote in glede obveznosti moža glede žene in njenih otrok. Ako je nevesta polnoletna in ako ima svoje imetje, se morata ženin in nevesta glede uporabe tega imetja pogoditi. Ako pa nevesta še ni polnoletna, sklene pogodbo z ženinom njen oče ali varuh s privoljenjem varuškega sodišča. Ako se hoče dekle omožiti brez dovoljenja ali brez vednosti staršev in ako sodišče razsodi, da je bil bistven vzrok, ki je bil staršem merodajen za to, da so se možitvi protivili, potem starši niso obvezani, da bi dajali hčeri doto, četudi so bili morda kasneje z možitvijo zadovoljni. Če pa hči svojo doto zapravi ali porabi, nima pravice zahtevati nove dote, četudi stopi v nov zakon. Ako si ženin dote ni izgovoril pred poroko, je kasneje sploh ne more zahtevati; če si je pa doto izgovoril, ne da bi se bil obenem določil čas, kdaj se ima dota izplačati, more ženin zahtevati doto takoj po poroki. Ako obstoja dota v gotovem denarju, kapitalu ali v užitnih stvareh, je mož popoln lastnik te dote. Ako pa obstoji dota žene v nepremičninah, je mož le uživalec, a lastnica ostane žena. Po zakoniku pripade dota po moževi smrti ženi, če pa umre žena pred možem, pripade dota njenim dedičem, ako ni to izrečno drugače določeno. Seveda je v vseh gmotnih vprašanjih iskati sveta in pomoči pri vestnem in resnem notarju ali odvetniku, ki mu moreš in moraš zaupati.

»Nevestin stan je vesel«, pravijo; zdi se mi pa, da je zelo, zelo resen. V njem se odloči usoda vsega nadaljnjega ženinega življenja in često tudi usoda vsega potomstva. Ako kdaj, treba ženski baš v stanu neveste napeti vseh petero čutov, da ukrene tako, da si zagotovi poslej resnično srečo. In sreča je cilj vsega našega življenja! (Dalje prih.)

Janko Bratina:

Na ples!

Filozof Pipica je bil čuden mož. Kdor ga ni poznal, ga je imel za vse drugo prej kot za pravega filozofa. Znamenite so bile na njem zlasti tri reči; brez njih si človek Pipice sploh ni mogel misliti, namreč: siva polhovka, prekratke hlače in rmenkaste

gamašne. Da, tiste gamašne! Kako je ponosno stopal ž njimi po Gradcu, da je ženski svet kar gledal za njim. Hm, in kaj bi ne? Saj še v Parizu niso bila več ženska srca mirna, ko je Pipica pred leti tamkaj študiral. Pa brez šale, res je študiral. To se je videlo posebno iz njegovih francoskih govoranc, katere je rad spuščal po nemških glavah v graških gostilnah. —

Bil je predpust. Kakor malokateremu študentu, tudi Pipici ni prinesel nič dobrega. Študirati ni mogel redno, vedno kakšen ples ali zabava, kar poštenega slovenskega dijaka vedno odvrča od učenja... No, in tudi v domovini niso pozabili Pipice. Nekje tam doli na Murskem polju je trepetalo mlado srčece, ki je gorelo zanj. In ko je priredil »Murski Sokol« ob Muri svoj predpustni ples, je prišlo tudi Pipici lepo pisano povabilo, kar mu je seveda ugajalo do skrajnosti. Posebno še, ker je bilo naslovljeno: »profesorski kandidat in pesnik«.

— Kaj, hudirja, tudi tam že vedo, da sem pesnik? je vzkliknil Pipica in še tisti večer je sedel k mizi in naredil dolgo pesem svoji Milki, hčerki silno bogatega veleposestnika, kajti zdelo se mu je, da je le ona posredovala pri »Sokolu« in da je le njena skrivna želja, da bi prišel.

Drugi dan je res prišlo tudi od nje drobno pisemce, pisano s srčno krvjo in rjastim peresom, ki je tako ganilo Pipico, da je sklenil na vsak način se udeležiti tega plesa.

Sedaj se je začel pravi haló. Hlače je bilo treba takoj poslati h krojaču v popravo — za ples res niso več bile. Salonska suknja in krtača sta bili skoraj ves dopoldan skupaj in gamašne so dobile čednejše lice. Pa tudi za ovratnik je bilo treba skrbeti. Ta mora biti seveda nov, visok čez ušesa, da gotovo ne bo imel nikdo višjega, to daje vsemu obrazu in sploh vsej osebi nekako plemenitaški izraz. »Moja lepa Milka se mora postaviti z menoj«, je ponovil večkrat. »Ljudje morajo misliti, da sem najmanj grof.«

Telovnik si je dobil pri tovarišu, sicer je bil že malo obrabljen, a drugače se je bleščal v svoji beloti kot novopadli sneg. Rokavic je seveda tudi treba. Pa kje jih dobiti? Kupiti? Pipica je segel v žep, a žalibog se je prikazalo le malo cesarskih glav iz njega in vprašanje o rokavicah se je odložilo za prihodnjo sejo, prav kakor v dunajskem parlamentu.

Približal se je tisti srečni dan. Pipica je bil ves iz sebe. Bril in česal se je od jutra do poludne, nategoval je tistih par dlak pod nosom kakor bi bile elastične. Potem je vzel v roko vozni red. Ob 5ih grem od tu, je dejal, in ob 7ih iz Špilfelda. Ravno prav pridem v Ljutomer. »Pri prvih ni dobro biti, malo pozneje je boljše«, kakor pravi Valenčič v svoji knjigi »Vzgoja in omika«. In Pipica se je prišteval dobro vzgojenim in omikanim ljudem. Kaj vruga, ali je zastonj raztrgal par starih podplatov po pariških tlakih!

Po obedu se je začel oblačiti. Hlače so bile sicer malo kratke, a nič ne de, saj so gamašne tu, da se noga zakrije. In kratke hlače so moderne, skoraj vsi grofi in baroni nosijo kratke hlače. Telovnik je bil malo ohlapen, pa za silo bo že. Vsaj se človek manj poti, če ga ne tišči obleka. Ovratnik in ovratnica sta šele naredila pravega moža, tako da se ni ozrl ne na desno ne na levo, ko je stopal pozneje proti kolo-dvoru. Malo blatno je bilo, a v Ljutomeru že dobi krtačo, da se očedi, saj so tam tudi izobraženci, si je mislil naš filozof.

Kupil je listek do Ljutomera ter ponosno stopal skozi čakalnico na peron. Kdo bi se mešal med pri-proste ljudi in pa še tisti čudni duh! Obleka bi lahko dišala po njem še pri plesu!

»Spielfeld!« Prestopil je na drug vlak in kmalu je prišel sprevodnik ter zahteval karto.

— Do Ljutomera? Nocoj ne bo nič, gospod.

— Zakaj?

— Vlak gre le do Radgone, le poleti vozi tudi v Ljutomer.

— Kaj? Hotel je zakleti, a mirno filozofsko se je naslonil v kot ter le nekaj zagodrnjal.

Vlak je pihal po murski ravnini, Pipica pa je zrl skozi okno in pesnil svoji Milki epopejo o — čudnih slučajih — v predpustu. —

Minka Govékarjeva:

Materinstvo.

Mihče ne dvomi o tem, da je materinstvo nekaj, kar vzbuja v vseh rahločutnih ljudeh posebno spoštovanje ter dviga ženo visoko nad vsakdanjost. Kaj je več: žena ali mati? Vsaka mati je bila najprej samo žena, zato ni treba dajati prednosti eni ali drugi. Saj spi skoraj v srcu vsake žene globok čut materinstva, ki samo čaka, da ga vzbude zunanje okolnosti. Vendar pa je materinstvo najvišja odlika in najčastnejša naloga žene.

Velike, svete pa so dolžnosti matere in dolžnosti očeta. Žena, ki je postala mati, mora biti poslej živa požrtvovalnost; ne sme se izgovarjati na svoje posle v društvu v javnosti ali kjerkoli, a niti oče se ne sme izgovarjati na svoje delo v pisarni, na obrt ali trgovino. Otroci so prvi. Kdor je rodil otroke, je prevzel s tem nalogo, da vzredi in vzgoji iz nezavednega bitja popolnega človeka in da omogoči svojim otrokom, če le možno, lepšo usodo kot je morda njegova. Zato mora jo starši posvečati čim več svojega časa otrokom, morajo skrbeti za njih šolanje, njih zdravje in vzgojo, skratka za njih najboljši duševni in telesni blagor.

To je dolžnost roditeljev, odgovornosti polna in jako težka dolžnost. Le kdor jo popolnoma razumeva, jo povsem izpolnjuje; in pri tem ne izostanejo zadovoljive, dobre ali celo vzorne posledice. Zadovoljstvo, sreča otrok pa je itak sreča staršev. Zdi se nam pa, kakor da je izpolnjevanje teh dolžnosti danes mnogo težje kot je bilo v preteklosti. Življenje zahteva čimdalje več od nas, življenjski pogoji so od dne do dne težji, odgoja vedno napornejša, saj je prav mnogo vestnih očetov in tudi dobrih mater, ki samo delajo, se ubijajo od zore do mraka in tudi še pozno v noč, da prisluzijo dovolj novcev. Na vzgojo otrok res skoraj ni časa misliti. Pa vendar morajo tudi taki očetje in take matere ukrasti sami sebi vsaj par četrt ur na dan ter jih posvetiti svojim otrokom, ki so srečni in veseli ter se čutijo odlikovane, kadar jim roditelji kaj pripovedujejo ter se bavijo z njimi.

Otroška duša je tako potrebna roditeljske ljubezni, kakor je potrebno otroško telo zraka in svetlobe. Ni dolgo tega, ko mi je pravila mati učiteljica o svojih sinčkih, kako hudi so na šolske otroke, ki jih mora podučevati njihova mamica: »Šolarji imajo svoje mamice, pa naj jih one same uče; ti si pa naša, zato ostani pri nas,« tako so tožili mali revčki. Seveda jih je podučila mati, da potem ne bi bilo dovolj denarja v hiši, ko bi sedela doma pri njih in bi ne učila še drugih otrok.

Gotovo je silno težko deliti materi, ki ima še kak drug poklic, svoje delo in svoje zmožnosti na dom in javnost. Velika nevarnost je, da dobi ali dom ali javnost oziroma poklic premalo. Prav mnogo je tudi ljudij, ki menijo, da je v tem oziru pravilna razdelitev sploh nemogoča. Mnogi trdovratno trdijo, da je mati, ki služi, slaba mati ali pa je polovičarska v svoji službi. Razni primeri v bližini ter v svetu pa nam pričajo, da vsa zadeva nikakor ni tako črna, kakor je videti na prvi hip. Tudi Slovenci imamo mnogo dobrih, vzornih mater, ki so poleg tega jako vestne v svoji službi ter izvršujejo natánčno svoje dolžnosti. Treba je le, da ne zapravljajo in tratijo svojega časa, da so telesno zdrave, da so energične in imajo veselje do dela. Za vse to pa treba lastne pravilne vzgoje. Če hočemo, da bodo naše hčere pojmile resnost življenja ter ga ne bodo zapravljale z brezpomembnim, puhlim brbljanjem ter sukajoče se po cele ure pred zrcalom, moramo biti same dobro vzgojene ter moramo otroke že v nežnih letih navajati na red, pokazati jim moramo, da življenje ni praznik, da pa je vendar v življenju mnogo praznikov. Največji, najlepši praznik razumnemu in blagemu človeku je pač, ako je prej izvršil svoje dolžnosti. Največje zadoščenje in največje veselje mu je, če je dovršil delo tako, da so z njim zadovoljni bližnji in je zadovoljen sam s seboj. Toda vsakdo ne pozna te zadovoljnosti, te sreče. Naša mladina je postala ponekod blazirana, brez volje in veselja do dela in življenja. Niti pri nas niso redki mla-

deniči in dekleta, ki so še skoraj otroci, a so se že »naveličali« življenja. Nobena stvar jih več ne zanima in ne veseli, nimajo nikakih vzorov, vse se jim zdi neumno in smešno, dolgočasno in neslano. Čim starejši postajajo taki otroci, tem nezadovoljnejši so seveda s svetom in sami s seboj, tako da so v nadlego sebi in drugim.

In prav zato je velika, sveta dolžnost matere, da vzgoji svoje otroke tako, da bodo sposobni za življenje in za borbe, ki jih čakajo v življenju.

Prava mati je svoji rodbini solnce, okoli katerega se vrtil vse življenje. Ona je prva svetovalka, bodriteljica, navduševalka. Ako je žena pogumna, tudi mož ne obupuje, ako je mati vesela in neuklonljivega humora, je v rodbini vse svetlo in jasno. Dobra mati je sinovom in hčerkam najuspešnejša duševna zdravnica, možu najmočnejša opora. Javkajoča, vedno bevskajoča, karajoča, ničesar več razumevajoča, nad vsem se zgražajoča in obupajoča žena-mati pa je za hišo največja nesreča. »Kvišku srca!« in »Ne dajmo sel!« pa »Složno dalje, in nič nam ne morejo!« naj bi bila gesla dobre matere in vrle žene. Kazati mora svoji deci z razumno, previdno roko dobre in slabe strani življenja, vedno blaga, prizanesljiva in vzpodbujajoča, pri tem vzvišenem delu pa jej mora biti ljubezniv pomočnik soprog. Složno delovanje roditeljev ima v vzgoji vedno najlepši in najgotoviji uspeh. Ker pa prav po mnogih hišah ni tega složnega delovanja, naj bi dekleta pač dobro premislile, ali se bodo mogle zblížati in združiti s svojimi bodočimi možmi v tesno vez, ali bo ostala medsebojna ljubezen in simpatija trajna. Le potem je mogoče pravilno izvrševati težke, svete dolžnosti materinstva. Seveda morajo biti pa tudi matere same dobro vzgojene ter zrele za zakon in za poklic materinski.

»Oče postati je lahko, oče biti zelo težko,« pravi pregovor. Resnico govori. Toda trikratno velja ta pregovor še za matere. Zavedajmo se tega in bodimo na to ponosni!

Rodbina.

Francoska pripovedka.

Amel, sin Raulov, je pasel v Bretanji na hribu Saint Michel čredo grajščaka Sain-Vinolskega. Ko je bil star petindvajset let, je vzel za ženo Penhor Plavko, ki je štela osemnajst let.

Jako sta se ljubila. Penhor je bila dobra in lepa, Amel pa velik in krepak; nikdar se ni bal težkega svojega posla: nosil je sliko Matere božje v cerkvi, kadar so avgusta meseca slavili njen praznik.

Mati božja Saint Vinolska je bila vsa srebrna, a bila je tudi bogata, ker so mislili tamošnji ljudje, da

izbrišejo svoje grehe z lanom, žitom in z volno, ki so jih polagali Mariji pred noge. Toda zmotili so se: greh moreš izbrisati samo s kesanjem.

Amel in Penhor nista imela otrok. Kadar je bil Amel na polju, a je Penhor ostala doma v koči, tedaj je otožno razmišljala:

»Ko bi imela v svojem naročju ljubeznivega otročička, ki bi bil živa slika in priča ljubljenega moža, koliko srečnejša bi bila!«

Amel pa je na paši ob svojih ovcah sanjaril:

»Ko bi me Penhor, predraga moja ljubica, obdabila z milim detetom, ki bi bilo živa slika in priča nje, koliko veselja in koliko sladkega upanja bi se nase-lilo v naš dom!«

Nekoč se je vrnil Amel ves v skrbeh s paše in je dejal:

»Penhor, draga žena, kaj praviš, ko bi stkala sveti Mariji, večni devici, lep pajčolan; morda bi te potem obdabila z malim angeljčkom, da ga ziblješ.«

Ali menite, da more kdaj človek misliti prvi? Ne! Žena misli v takih slučajih vedno prva. Penhor je stekla po pajčolan, ki ga je že stkala; bil je belejši kot sneg in prozoren kakor poletna megla. —

Ko je videla Mati božja krasni dar, je bila zadovoljna in ga je sprejela. Amel in Penhor sta dobila otročička; in sedaj sta se še bolj ljubila.

Dete je bilo staro devet dni. In tedaj ga je vzela Penhor, ki je bila še jako slaba, ter se je napotila z njim k oltarju Matere božje.

»Marija,« — je molila Penhor klečeča, — »v tvoje varstvo izročam zlatka, ki si nam ga dala. Naj bo tvoj in naj raste in uspeva s tvojo pomočjo! Glej ga, dobra Devica; imenovali smo ga Raul, kakor se je imenoval tudi oče njegovega očeta. Poglej ga dobro, da ga spoznaš onega dne, ko te bo potreboval« ...

Znano ni, ali so grehi župnije Saint-Vinolske ali grehi vseh župnij skupaj zakrivili nesrečo: nekega dne je v jako nesrečni noči narastla voda v reki, kakor naraste kipeče mleko, ki uhaja preko posode. Veter je grozno vil, lilo je kakor iz škafa, zemlja se je tresla od groze in bojazni. Vsa ravnina se je pokrila z vodo, a ko je napočilo jutro, tedaj so videli ljudje, da se ni razlila po zemlji reka, nego pravcato morje.

Prišlo je zlovoljno, razburkano in razjarjeno, razvalivši ograje, ki jih je proti njegovi besnosti sezidala roka božja. Prišlo je, toda ni se več imenovalo morje, nego potop.

Ker je stala cerkev Saint-Vinolska na griču, so pobegnili vsi prebivalci k njej; Amel in Penhor pa sta ostala ob vratih svoje koče, ker je stala še višje kot cerkev.

Ali tudi do tja je prišla voda, in zato sta šla z malim Raulom v prvo nadstropje. In ko je segala voda tudi do tja, sta zlezla na streho. Toda tudi semkaj je prišla voda za njima.

»Ljubi moj, vsi bomo umrli naenkrat,« je rekla Penhor.

»Ne, ne!« je odgovoril Amel.

»Kaj, ali naju hočeš zapustiti?« je vzkliknila žena.

»Ne,« je zopet odgovoril pastir. Voda pa se je dvigala, in Amel je zaklical:

»Vzemi malega Raula, pomagam ti, da zležeš name; stopi mi na rame, pa dobro se drži!«

Penhor se mu je vrgla okoli vratu:

»Nikdar, nikdar!«

»Hiti, hiti zaradi otroka! Na meni obstaneš morda vendar nekoliko dalje časa, a morda se voda med tem ustavi. Z Bogom, draga moja žena; ako umrjem jaz, a se rešiš ti, bo že dobro ... Reci otroku, naj se spominja svojega očeta.«

Penhor je poslušala, dvignili so se valovi in so udarili preko Amelove glave.

Penhor je držala otroka, gorke solze so jej padale iz oči; solze, ki so prihajale iz dna duše. Ko jej je segla voda do pasu, je pritisnila k sebi malega Raula, dvignila ga je kvišku in rekla:

»Vzpni se po meni, pomagala ti bom. Stopi na moje rame, pa se dobro drži« ...

»Oh, mati, ne, ne, mati,« je vzklikalo dete.

»Hiti, hiti, jaz hočem tako; morda se voda vendarle ustavi. Na meni obstaneš vendar še nekoliko dalje časa, in če se rešiš, bo dobro ... Z Bogom, ljubček moj, dragi moj sinček, drago srce moje, spominjaj se svojega očeta in svoje matere« ...

Dalje ni mogla govoriti, ker jej je voda pokrila usta ...

Nad valovi je ostala samo plavalasa glavica malega Raula in guba višnjeve njegove obleke, ki je plavala na vodi.

Ali prav v istem hipu je prišla Devica Saint-Vinolska skozi najvišje okno cerkve, ki je bila že vsa pod vodo, ostavljajoča poplavljeni svoje bivališče, da pobegne v nebo. Seboj je nosila vse svoje darove. Bežeča je opazila plavalaso glavico malega Raula in gubo višnjeve njegove obleke. Devica se je ustavila in je rekla:

»To je moje dete, tudi njega vzamem seboj.«

In res, prišla ga je za mehke njegove lase, misleča, da ga bo lahko dvignila. Toda dete je bilo težko, mnogo težje kot so navadno taka mala telesca; Devica je morala izpustiti vse svoje darove in se poslužiti obeh rok.

Ko je izpustila vse: lan, tkanine in cvetje, tedaj šele je mogla dvigniti otroka. Sedaj pa se ni več čudila njegovi teži; njegova mati Penhor se je s svojimi umirajočimi rokami prišla zanj, a z umirajočimi rokami se je oprijel oče matere.

»Ah,« je rekla Devica ginjena in vesela, videča ta združena srca, »Bog je ustvaril krasne stvari na zemlji!«

In zavila je v obleko svojo, ki je bila vsa posuta z zvezdami, očeta z materjo in mater z otrokom, tri ljubezni, ki imajo samo eno ime: rodbina.

M. P.:

Nekaj malega o Adi Negri.

Ada Negri, znamenita, svetovnoslavna italijanska pesnikinja je zdaj milostljiva gospa bogataša. Ni pa tako dolgo tega, odkar je hodila še v cokljah. Uboga, slabo plačana učiteljica je postala občeznana, slavljena in odlikovana pesnica.

Njena zgodovina je jako poučna in zanimiva in njene pesni razsvetljujejo precej sedanje kulturne razmere.

Rojena je bila v Lodi, kjer je ostala pri svoji materi do 18. leta. Potem pa je nastopila učiteljsko službo v Motta-Visconti. Skoraj vse njene pesmi imajo spodaj ob levi podpis: »Motta-Visconti«. Tukaj je neumorno pesnila, a priobčevala svojih umotvorov ni. Le tuintam se je bojzljivo oglasila v »L' Illustrazione popolare«. Pomagal ji nihče ni, sama pa si ni upala stopiti v javnost. Zato bridko toži:

»Jaz trpim, proklinjam in jočem — a svet gre mimo in se smeje ali pa me ne sliši!«

In zakaj je nihče ne sliši? Res čudno! Čitatelji časnikov »Corriere della sera« in »Illustrazione popolare« so jo privatno občudovali, ali za njeno osebo se nihče ni zmenil, ona sama pa ni mogla preko plotu, ki je ozko obgrajal njeno pot, ona ni mogla na prosto, široko cesto. Toda bogve, ali bi postala sploh pesnica, ko bi ji bilo sijalo prvotno prijaznejše solnce?

Boj z zaprekami in nenasičena slavohlepnost sta gotovo velik vzrok, da se je vžgal v njenih prsah oni ogenj, ki plamtí v vseh njenih pesmih in jim daje nov, poseben znak.

Kdor bere njene proizvode, mora priznati, da je bol, izražena v Adinih verzih, v resnici bol. Dozdeva se, da je mlada stvarca pretrpela toliko, kakor bi bila preživela že bogve kako dolgo življenje.

Škiljasta postava, ki se ji je neko noč pokazala ob vzglavju njene postelje, — imenovala se je — nesreča, — ji je prerokovala, česa ji bo treba prestati in ji je rekla:

»Le kdor trpi in s trudom dela — njemu slava smeje se.«

In Ada Negri prikazni ni podila od sebe, ampak ji je velela: »Ostani!«

To je približno vsebina prve pesni v zbirki »Fatalita«. Prva leta njena namreč niso bila srečna zanjo, ampak nasprotno. Nesreča je bila Negrina prva spremljevalka. Od svojih mladih nog sem je poznala le predobro

»prečute noči in nemirne skrbi o jutrajšem dnu.«

Poznala je tudi:

»dneve brez živeža, kot borna hči nizke kočje.«

Zato pravi o sebi: »rasla sem sredi temote, a v srcu se mi je tožilo po luči.«

V tem neznosnem, obupnem stanju jo tolaži njena prijateljica, Sofia Bisi Albini:

»Ada,« ji pravi, »ko izidejo tvoje pesni v celotni izdaji, bo za te mahoma vse drugače. Dovolj pa, da zdaj trdim, tvoje dosedanje žalostne razmere so tebi le v čast in nekoč se boš z veseljem in hvaležnostjo spominjala svojega uboštva, kajti uboštvu se imaš zahvaliti za to, kar si!« —

Poglejmo, kje in kako stanuje Ada Negri kot učiteljica. Najprej nam je treba čez široko, blatno dvorišče. Potem dve zverženi stopnici višje in v Negrinem stanovanju smo. V jedinem oknu ni stekla. Steklo nadomešča prozoren papir. Miza in dolg zaboj tvorita vso opravo.

* * *

V nekem slovstvenem časopisu je objavila Ada Negri svojo pesem »Madre operaia«, mati delavka. Pretresujoče opisuje, kako dela neumorno uboga ženska, čeprav je že vsa zmučena in utrujena. Njen obraz, izrazujoč britkost in trpljenje, je vendar poln odločnosti; saj dela za svojega sina, ki — mora študirati:

»Njen sin, njen edini sin — neizmeren ponos njenega uboštva, — nosi na širokem in resnem čelu svojem — genija vzvišeni vzlet.«

Zdaj je bilo njeno ime mahoma vsepovsod znano, ali vendar zanjo še ni napočil boljši čas. Nihče ni vpraševal po njej, kdo ali kaj je. In tako je hodila še zanaprej kot učiteljica v cokljah k svojim osemdeseterim paglavcem in paglavkam vadit svojo potrpežljivost.

Do svojega dvajsetega leta ni občevala z nikomur. Ni videla ne morja, ne velikih mest, ne visokih gora, ne kakih gledaliških predstav. Kar je vedela o svetu, vedela je iz časnikov, ki jih je enkrat na teden pošiljal neki oboževalec njenih pesni, ki pa nje osebno ni poznal.

Zato pa se ne smemo čuditi, če vpije v lepo vezani obliki na pomoč, če se protivi usodi, ki jo tare, če si želi boljše bodočnosti in to izraža v krepkih verzih:

»Pesnica sem, res pesnica, a ne nasmeje slave se mi zarja!«

Zaupajoča pa v svojo mladost, ne obupuje, ampak si poje sama sebi v tolažbo:

»Moja je mladost, moje življenje! — V obupnem boju — videl ne boš, ne boš me brez upa — Nad stiske in trpljenje — vzvišenih je mojih dvajset let!«

In to ji verjamemo, če jo slišimo govoriti na drugem mestu tako odločno:

»Želim si dela, ker poveljuje — in plemenito nas vlada.«

In delala je in učila se, in študirala in pesnila. Pesni »Autopsija« in »V premogokopu« — sta slednjič vžgale med laško socialno demokracijo. Ta si je pesnico svojila in lastila kot socialistkinjo. Izdala je svoja dela v celoti, in prišla na — indeks. Prišla pa je tudi do zaželjene slave. Vse je o njej govorilo, vse o njej pisalo, vse jo hvalilo in proslavljalo in prevajalo njene pesni v tuje jezike. Laška vlada sama jo je častno odlikovala.

Kmalu nato se je izvedelo, da se je poročila z milijonarjem. Ali si jo sociji še sedaj prisvajajo, ni znano. Pač pa poje in ubira pesniške strune še sedaj, a zapustila je svoje prejšnje temne sujete in se začela zanimati za lepoto prirode, posebno planinstva.

„Otroški dan.“

O Hrvaticah slišimo malokdaj kaj; zato nas tembolj veseli, da so se začele v zadnjem času marljiveje zanimati za razna koristna vprašanja. O lepem, tudi na Slovenskem posnemanja vrednem načrtu Hrvatic poroča agilna pisateljica in časnikarka, ga. Zagorka-Juričeva sledeče: »V klubu naših učiteljic je vznikla povsem tiho in brez hrupa ideja, ki bode — kadar se oživetvori — otrla marsikatero solzo malim bitjem, še nezavednim, ki trpe že toliko bolečine, mraz in glad. Zato je ta ideja morda ena najčlovekoljubnejših, socialno najzdravejših in najlepših. Mnogoštevilne zbrane gospe in učiteljice so tiho in skromno razpravljale o veliki zasnovi, kako bi se dalo pomagati otrokom, katerih matere morajo delati od jutra do večera, da morejo zadovoljiti najnujnejše življenske potrebe. Zunaj v svetu imajo razne zavode, kamor odda delavka svojega otročička brez skrbi in strahu, da bi tekom dne trpel lakoto in mraz, da bi se dušil v joku ter občutil že v povojih bedo. Oddajo ga zjutraj v zavod in zvečer pridejo zopet ponj. Kako lepo je to pomagano njej in otroku! Ves dan ima dovolj hrane, lahko se lepo razvija, raste in napreduje. Ni se bati, da bi postal bledečno in onemoglo bitje, trudnih oči in slabotnega zdravja. — Govorilo se je obširno v tem, kako bi trebalo tudi na Hrvatskem storiti kaj o obrambo takih otrok. Moral bi se ustanoviti kak zavod, z druge strani pa skrbeti, da se pošljejo slabotni in bolehnii otroci k morju. V našem Primorju prebiva poletni na stotine siromašnih madjarskih in nemških

otrok, ki jih pošiljajo tjakaj različne organizacije v obrambo revnih otrok.

Naravno, da pomeni ta ideja za nas nekaj velikega. Koliko bi se s tem koristilo našemu mlademu naraščaju, ki blede in gine v zadušljivim zraku in v vlažnih podzemskih stanovanjih. Koliko bi se pomoglo s tem občemu zdravju in razvitku novega naraščaja!... Na sestanku se je razpravljalo najprej o načinu, kako zbrati denar za novo podjetje. Društvo se v ta namen ne bo ustanovilo, ker društva pri nas ne uspevajo. Predsednica, gdč Milka Pogačičeva, je predlagala, da se vvede tudi pri nas, kakor imajo v inozemstvu, takoimenovani »Otroški dan.« Izbral bi se dan, katerega bi se prirejalo po vsej deželi razne zabave, a od vsega, kar bi se iztržilo ta dan v gostilnah, trgovinah in drugod, bi se oddalo nekaj določenih odstotkov v korist siromašnih majhnih otrok. Seveda bi se dohodek tega dne ne uporabljal zamo za Zagreb, nego za vso deželo...«

Vsekakor človekoljubna, lepa ideja, kakoršnih je pri nas malo. Zato se jej gotovo pridružijo vsi ljudski sloji in nadejam se, da se čimpreje oživetvori. Tembolj, ker je ta način nabiranja prispevkov jako lahak ter je postavljen na temelj popolnega demokratizma. Tu ne bo parad, niti blestečih zabav, na katerih veljajo nove, razkošne toalete petkrat toliko, kot dohodek zabave. Vse se lahko izvede priprosto, enostavno, ali zanimivo, a kar je glavno; ta dan se bo odlikoval s svojo originalnostjo, novostjo; dohodki pa bodo veliki, da se lepi načrt lahko izvede. Tako ga. Zagorska.

Tudi na Slovenskem se pripravljajo društva za varstvo otrok ter otroška bavišča; morda bi se dala ena teh naprav oživetvoriti na način, ki se ga nameravajo poslužiti Hrvatice.

Iz ženskega sveta.

Naučni minister dr. Marchet o ženski strokovni izobrazbi. V proračunski razpravi dne 21. t. m. je naučni minister dr. Marchet naglašal, da je ženska strokovna izobrazba v zadnjih letih jako napredovala. Povdarjal je dalje, da hoče v bodoče povsod pospeševati žensko stanovsko izobrazbo. Ker ni za sedaj dovolj sredstev, da bi se ustanovili povsod posebni zavodi za izobraževanje deklet v raznih poklicih, naj se odpro sedanji, že obstoječi zavodi tudi ženskam. Poizkusi, ki so se storili v tem oziru, so se izvrstno obnesli ter so imeli najlepše uspehe. Končno je še omenil minister, da se osrednji zavod za žensko obrt lahko na Dunaju takoj oživetvori, čim da obrtna šolska komisija na razpolago obljubljenih šolskih prostorov.

Alina Leontjevna Kostomarova. Nedavno je umrla v Kijevu v 77. letu svojega življenja vdova

ruskega pisatelja Kostomarova, rojena Krageljska, bivša žena zgodovinarja Nikolaja Ivanoviča Kostomarova. Odlikujoča se z veliko nadarjenostjo, zasluži gotovo, da se ji tudi v »Slovenski Gospodnji« postavi mal spominek. Bila je namreč ne le zgolj pomočnica svojemu možu v njegovem delovanju, marveč je tudi sama mnogo pisala, dokler ji neusmiljena smrt ni izpulila peresa iz rok. Poslednje njeno delo je bilo životopis njenega moža, katerega pa še ni utegnila dovršiti. Rojena je bila 1830. leta v Vilni, otroška leta in svojo mladost je preživela v Kijevu. Izobraževala se je v francoskem zavodu, kjer je bil prof. Kostomarov učitelj zgodovine. Nadarjena deva je bila pravi kras zavoda, ter se je zlasti zanimala za zgodovino in glasbo. Po dokončanem šolanju je nadarjena 17letna Alina Leontjevna postala nevesta svojega mladega učitelja. Toda usoda je sklenila drugače. Časi so bili žalostni: na večer pred svatbo je bil Kostomarov zaprt ter odpeljan v Petrograd in po 11 mescev trajajočem zaporu v Petro-Pavlovski trdnjavi je bil odposlan v Saratov. Pet let je čakala Alina Leontjevna vrnitve svojega ženina; končno pa se je na neprestano prigovarjanje staršev omožila s polkovnikom Kiseljem. Preteklo je dokaj let. Alina Leontjevna je že davno postala vdova, ko jo je l. 1873, ob času tretjega arheološkega shoda v Kijevu, Kostomarov, ki je še ostal samec, poiskal, obnovil z njo znanje ter kmalu prosil za njeno roko. L. 1875, torej malone čez 28 let po prvi snubitvi se je 44letna vdova Alina Leontjevna skromno poročila s Kostomarovim ter mu je ostala zvesta soproga in pomočnica do njegove smrti. Blag ji spomin!

Ženske na srbskih srednjih in visokih šolah. V Srbiji obiskujejo že od l. 1878 ženske gimnazije in dosledno tudi visoko šolo, ki so jo nedavno izpremenili v pravo vseučilišče. Prvi je to dovolil takratni minister za uk in bogočastje, historik Stojan Bošković, ki je umrl pred kratkim. Isti minister je preskrbel Srbkinjam tudi ustanove za obisk visokih šol v inozemstvu. Kje smo še Slovenke za ženstvom drugih slovanskih narodov!

Ženska — vseučiliški profesor. Prvikrat so sedaj podelili v Italiji ženski vseučiliško mesto. Gospodična Monti, ki je bila dosedaj privatna docentinja v Paviji, je bila pred kratkim imenovana profesorjem zoologije (živalstva) na vseučilišču Sassari.

Ženski sekundarni zdravniki na Ogerskem. Gospodična dr. Ida Engel je nastavljena v državni bolnišnici južnoogerskega mesta Szegeda za sekundarno zdravnico. Deželni nadzornik državne uredbe za varstvo otrok na Ogerskem je predlagal ministrstvu notranjih poslov, naj bi zasedle vsa sekundarna zdravniška mesta v državnih otroških zavetiščih ženske. Teh mest je 18. Nadzornik pravi, da so za te službe ženske pripravnejše in sposobnejše. Doslej je v otroških bolnišnicah na Ogerskem 5 ženskih sekundarnih

zdravnic. Njih letna plača znaša 1200 K, brezplačno elegantno stanovanje, popolna oskrba ter 18 K na dan, kadar so na službenem potovanju.

Vladarice ob pisalnem stroju. Tudi na nekaterih dvorih je ženstvo spoznalo resnobo dela. Več vladaric se bavi z vso resnostjo z znanostjo, z umetnostjo ter z drugim resnim delom. Celo pisalnega stroja se poslužujejo nekatere kronane glave. Ruska carica opravlja vso korespondenco s pisalnim strojem. Takisto tudi angleška kraljica Aleksandra in njene tri hčere. Kraljica Amalija portugalska, soproga umorjenega Don Carlosa, ter prva portugalska doktorica, tudi navadno piše na pisalnem stroju. Carmen Sylva, rumunska kraljica že davno ne piše več svojih romanov s peresom, nego le s pisalnim strojem. Tudi princezinja Ludovika bavarska piše svoja znanstvena dela na stroju. Ko je stopila Daruko, japonska cesarica nekega dne v pisarno svojega tajnika in je videla tam doslej še neznani jej stroj, ni mirovala prej, dokler se ni naučila pisati na pisalnem stroju. Mis Alice Rooseveltova, sedanja mrs. Longworthova je bila izučena pisarica na pisalnem stroju, ker je njen oče, predsednik Zedinjenih držav zahteval, da se izuči vsaka njegovih hčera v kakem praktičnem delu.

Dopis.

Dovolite mi, da Vam sporočim kratek prizorček, ki se je vršil nedavno pri našem prvem trgovcu.

»Trgovec: Ali želite še česa, gospa?

Gospa Ivana: Da, dajte mi še 5 škatlic Cirilove ali pa Zvezdne cikorije.

Trgovec: Te pa, žal, nimam v zalogi.

Gospa Ivana: Kaj, dobrega slovenskega blaga nimate v svoji zalogi?! Kakšen Slovenec, kakšen narodnjak pa ste, da nočete podpirati svojih ljudi?

Trgovec: Oprostite, nekdo mi je rekel, da ta cikorija ni dobra.

Gospa Ivana: Ali ste jo pa tudi sami poizkusili?

Trgovec: Tega sicer ne!

Gospa Ivana: No vidite! Kako morete potem soditi?! Tako se dela pri nas kritika. Jaz uporabljam Zvezdno in Cirilovo cikorijo že leta in leta in sem jako zadovoljna z njo. Dobiček se uporablja za splošne narodne koristi in to je glavno! V B., kjer smo bili doslej, kupujejo vse Slovenke izključno le slovensko Zvezdno in Cirilovo cikorijo in vse dobivajo izvrstno blago, poleg tega pa še brezplačno list »Slovensko Gospodnjo«, ki ga povsod radi čitajo.

Trgovec (v zadregi): Ali res? Tudi jaz naročim še danes Cirilovo in Zvezdno cikorijo, in v treh dneh jo že lahko dobite, gospa.

Gospa Ivana: Dobro, počakam torej, če storite res to; sicer pa bi bila primorana iti k drugemu trgovcu, ki bi mi postregel s slovenskimi izdelki...»

Stala sem poleg, poslušala ta razgovor ter si mislila, kako vse drugače bi si že bili opomogli Slovenci gmotno in kulturno, če bi vedno in povsod dejanski izvajali geslo: »Svoji k svojim«, kakor dela to vrla gospa Ivana.

Ana Kolarjeva.